
AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

„Schází mi výjimečně kolegiální a přátelská atmosféra panující na Nejvyšším soudu“

JUDr. Robert Fremr, první místopředseda Mezinárodního trestního soudu v Haagu

„Každý z nás je soudcem 24 hodin denně“

JUDr. Pavel Malý, jmenovaný k 1. červnu 2018 soudcem Nejvyššího soudu

Největší tragédie v dějinách Nejvyššího soudu

Spojenecký nálet na Brno 20. listopadu 1944 zasáhl kryt, kam se uchýlili soudci a zaměstnanci soudu

„Spolupráce Nejvyšších soudů Slovenské a České republiky je nadstandardní“

JUDr. Daniela Švecová, předsedkyně Nejvyššího soudu Slovenské republiky

SOUDCI NÁM UKAZUJÍ, JAK SI VYBUDOVAT V EVROPĚ RESPEKT

Přeji všem příjemný a pohodový letní den a dovoluji si Vám na níže sepsaných řádcích představit druhé letošní vydání elektronického čtvrtletníku Nejvyššího soudu AEQUITAS. Navazuje v lecčems na číslo předešlé. Třeba tím, že představuje dalšího významného emisara českých soudů v evropských soudních institucích, nedávno zvoleného prvního místopředsedu Mezinárodního trestního soudu v Haagu JUDr. Roberta Fremra. Sloveso „představuje“ není až tak na místě, protože JUDr. Robert Fremr patří již řadu let mezi soudce, o kterých se v médiích díky jejich aktivitám často píše. Řekněme si tedy, že jsme se v aktuálním vydání AEQUITAS spíše snažili konfrontovat s realitou původní ideály, s nimiž tento bývalý soudce trestního kolegia Nejvyššího soudu, a v budoucnu opět se k němu navrátivší, v roce 2013 do Haagu odcházel. JUDr. Robert Fremr hovoří o každodenní práci u haagského soudu, o tom, co se mu z jeho původních předsevzetí podařilo u této vážené mezinárodní instituce prosadit, v čem naopak vidí rezervy a kde třeba po dokonalejším seznámení se s chodem Mezinárodního trestního soudu svůj původní postoj přehodnotil. Vysvětluje také, jak se postupem času změnil jeho názor k problematice ukládání trestu smrti. Mimo jiné chceme tímto rozhovorem, který volně navazuje na předchozí vydání AEQUITAS, kde jsme rozmlouvali s JUDr. Ivanou Hrdličkovou, Ph.D., znovuzvolenou předsedkyní Zvláštního tribunálu pro Libanon, deklarovat, jaký zvuk mají čeští soudci a česká justice v Evropě. Jen málokterá země se dokáže u mezinárodních soudních institucí dlouhodobě takto aktivně prezentovat. Znamená to, že Česká republika v žádném případě nehraje v evropských strukturách „druhou ligu“. Pokud je zde vůle prosadit se ve vrcholných evropských institucích, ambice ovlivňovat budoucí směřování Evropy, pak v tom Čechům nikdo nebrání. Ve stigma země druhé kategorie, země bývalého východního bloku, věří dnes už jen Ti, kdo mu chtějí věřit. Nebo jím omlouvat vlastní neschopnost.

V mezinárodních institucích jsou aktivní také Slováci. I když k rozdělení společné republiky došlo už před více než 25 lety, stále k sobě máme nejblíže. Geopoliticky, judikaturou a snad i lidsky. Nejen proto přinášíme v aktuálním vydání AEQUITAS rozhovor s předsedkyní Nejvyššího soudu Slovenské republiky JUDr. Danielou Švecovou. Paní předsedkyně stručně hodnotí rekonstrukční procesy v oblasti civilního práva, které se prozatím uskutečnily v obou zemích, informuje o aktuální snaze slovenské justice snižovat délku soudních řízení a hovoří rovněž o svém postoji k nezávislé žurnalistice. Připomíná dále 100. výročí zřízení společného Nejvyššího soudu států Československého, a v té souvislosti mezinárodní konferenci na téma Nejvyšší soudy v měnící se době, kterou Nejvyšší soud České republiky a Nejvyšší soud Slovenské republiky ve dnech 5. až 7. listopadu 2018 společně pořádají v Brně a Bratislavě. Tuto konferenci přitom považuje předsedkyně Nejvyššího soudu Slovenské republiky JUDr. Daniela Švecová za nejvýznamnější justiční akci roku. A to v obou zemích.

Vraťme se ještě jednou ke zmiňované návaznosti aktuálního vydání čtvrtletníku AEQUITAS na číslo předešlé. Také v letošním druhém vydání totiž pokračujeme v mapování důležitých historických okamžiků stoleté historie Nejvyššího soudu. Tentokrát se zaměříme na mimořádně těžké období II. světové války, německou okupaci, a především na tragické okolnosti jednoho ze spojeneckých náletů na Brno, při kterém zahynulo v listopadu roku 1944 v protiletectvém krytu šestnáct soudců a zaměstnanců Nejvyššího soudu. K této tragické události publikujeme rovněž autentické fotografie z archivů a také jmenný seznam obětí, k připomenutí jejich památky.

AEQUITAS i nyní představí jednoho z nově jmenovaných soudců Nejvyššího soudu, kterým se na občanskoprávním a obchodním kolegiu stal k 1. červnu JUDr. Pavel Malý. Rodák z Vysočiny dlouhou dobu žil v Brně. Ještě déle pracoval u brněnských soudů. Naposled, téměř 25 let, působil u brněnského krajského soudu. Jak říká, pro soudce není jednoduché, aby věci, které právě řeší, zanechal odpoledne v kanceláři, často si je s sebou v hlavě odnáší i domů. I z tohoto důvodu je snad každý ze soudců soudcem 24 hodin denně.

Petr Tomíček, vedoucí redaktor AEQUITAS

„Schází mi výjimečně kolegiální a přátelská atmosféra panující na Nejvyšším soudu“

JUDr. Robert Fremr, první místopředseda Mezinárodního trestního soudu v Haagu

JUDr. Robert Fremr

- Právnickou fakultu UK v Praze dostudoval JUDr. Robert Fremr v roce 1980, o rok později zde získal titul doktora práv
- Od roku 1983 byl soudcem Obvodního soudu pro Prahu 4
- Od roku 1985 soudcem Městského soudu v Praze
- Soudcem Nejvyššího soudu ČR (v rámci tehdejší federální struktury tedy českého nejvyššího soudu) se stal v roce 1989, později se tento soud transformoval ve Vrchní soud v Praze
- Soudcem trestního kolegia Nejvyššího soudu v Brně byl JUDr. Robert Fremr od roku 2004
- Hned dvakrát, konkrétně v letech 2006 – 2008 a 2010 – 2012 působil jako soudce ad litem u Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, kde soudil obviněné z genocidy
- Soudcem Mezinárodního trestního soudu v Haagu (ICC) se stal na období let 2012 – 2021. Fakticky však k haagskému soudu nastoupil až v březnu 2013
- Dne 13. 3. 2018 se stal prvním místopředsedou Mezinárodního trestního soudu v Haagu, na funkční období 3 let

Můžete prosím na úvod vysvětlit, jak to bylo s Vaším nástupem k Mezinárodnímu trestnímu soudu? Odcházeli jste z Nejvyššího soudu v Brně do Haagu až v březnu 2013, přestože jste měl mandát už od roku 2012. Proč?

Soudci nejsou běžně povoláváni do Haagu ihned po začátku jejich mandátu, ale podle potřeb soudu v závislosti na stavu agendy. Proto jsem byl Předsednictvem soudu povolán až rok po začátku mého mandátu, jako druhý ze šesti nově zvolených soudců k projednání případů Prokurátor v. Kenyatta a Prokurátor v. Ruto a Sang.

Ta praxe zůstává stejná, že soudce Mezinárodního trestního tribunálu odchází z Haagu, až vyřeší svoji přidělenou věc? Teoreticky se tedy může stát, že se k Nejvyššímu soudu vrátíte později, než v roce 2021?

To platí striktně pouze pro soudce Trial Division (senátů projednávajících věc v I. stupni), tedy i pro mne. V opačném případě by se dokazování provedené v hlavním líčení muselo opakovat, což by znamenalo výrazné prodloužení řízení.

Kolegyni, která zasedá spolu se mnou v případě Prokurátor v. Ntaganda, skončil mandát letos v březnu. Protože vyhlášení verdiktu odhadujeme na konec roku, její mandát musel být prodloužen. Já se zde netajím s tím, že chci končit přesně s koncem svého mandátu. Věřím, že Předsednictvo k tomu přihlédne a na zbývající dva roky mi svěří případy, jejichž projednání můj mandát nepřesáhne. Může jít i o případy z agendy přípravného řízení, agendy odvolací nebo rozhodování o odškodnění obětí.

Do Haagu jste odcházeli (alespoň podle tehdy publikovaných rozhovorů s Vámi) s ideálem Mezinárodní trestní soud, resp. jeho rozhodovací praxi, v některých ohledech změnit. Například jste kritizoval délku soudního řízení, chtěl jste se v té souvislosti mj. zasadit o častější využití videokonferenčních výslechů, kde odpadají technické i administrativní komplikace s cestováním svědků do Haagu. Podařilo se to?

Sebekriticky musím říci, že jen částečně. Největší prostor pro zrychlení řízení jsem dostal v pozici předsedajícího soudce. Snažil jsem se v hlavním líčení vést zástupce obžaloby i obhajoby k tomu, aby výslechy svědků, které před soud přivádějí, prováděli co nejefektivněji. I přesto přesáhly dobu, kterou považuji za přiměřenou. Otevřeně řečeno, zástupcům obou stran se moje intervence nezamlouvaly. Většina žalobců a obhájců působících před ICC pochází z common law systému a nejsou proto na proaktivní roli soudce zvyklí. O vině v případech nejzávažnějších zločinů v jejich domácích jurisdikcích rozhodují většinou laičtí porotci. Musel jsem jim proto často připomínat, že zde v případě senátu složeného ze tří profesionálních soudců musí při výslechu svědků a provádění dalších důkazů postupovat věcně a méně obsírně.

Stejně tak jsme se spolu s kolegy snažili při stanovení lhůt pro různá podání, jakož i při stanovení jejich rozsahu, sledovat zájem na expeditivním řízení a požadavky stran jsme zpravidla redukovali.

Strany by sice rády viděly vypovídat všechny svědky v jedné síni, my jsme ale v řadě případů rozhodli o jejich výslechu prostřednictvím video linky z místa pobytu svědků, zejména u těch méně důležitých. To přispělo k urychlení procesu a snížení jeho nákladů. Samotná svědeckví to podle mého názoru nijak negativně nepoznamenalo.

Musel jsem ale kvitovat, že i když jsem v pozici předsedy senátu rozhodl v jednací síni o řadě návrhů nebo námitek stran negativně, nikdy nedaly svou nespokojenost otevřeně najevo a zachovávaly k senátu úctu a respekt. To je jeden z pozitivních aspektů, který do řízení reprezentanti common law systému přinášeli.

Kritizoval jste rovněž podstatný vliv Rady bezpečnosti OSN na rozhodování haagského soudu, respektive to, že právě Rada bezpečnosti ovlivňuje, kdo před Mezinárodním trestním tribunálem stane, koho má soudit. Za další slabinu tohoto soudu jste při svém nástupu do funkce označil fakt, že mnohé státy, zvláště světové velmoci, odmítají ratifikovat statut Mezinárodního trestního tribunálu. V praxi to znamená, že soud nemůže soudit občany těchto států. Jak vnímáte tento problém nyní?

V kritice úlohy Rady Bezpečnosti, kterou jí svěřuje Římský statut, nejsem osamocený. Zatímco věc, která se týká obviněného - občana smluvní strany Římského statutu nebo zločinu spáchaného na jejím území, může soudu věc předložit sám členský stát nebo Prokurátor soudu, v případech týkajících se nesmluvní strany tak může učinit jedině Rada Bezpečnosti.

Statut tak dává členům Rady bezpečnosti, tedy orgánu bytostně politického, možnost zásadně zasahovat do činnosti soudu, která by se měla řídit výhradně právem a ideálem spravedlnosti.

Členové Rady Bezpečnosti však přistupují při svém rozhodování o záležitostech týkajících se Soudu stejně jako k ostatní agendě - tedy zcela pragmaticky a s politickou motivací.

Dám Vám příklad. V případě Libye schválila Rada Bezpečnosti ani ne tři týdny po prvním výstřelu na ulicích Tripolisu předložení věci soudu. Ve zcela srovnatelném, dnes už nepochybně mnohem závažnějším případě Sýrie, byl francouzský návrh rezoluce na předložení věci soudu vetován Čínou a Ruskem. To je podle mne klasická ukázka selektivní spravedlnosti, vedené politickými motivy, což nelze nijak obhájit. I když samotný soud nemá možnost rozhodování Rady Bezpečnosti nijak ovlivnit, jeho kredit tím značně trpí.

Kolik států aktuálně statut Mezinárodního trestního soudu v Haagu ratifikovalo? Přibývají nové státy anebo některé za poslední roky ratifikaci naopak zrušily?

Aktuálně sdružuje Římský statut 123 členských států. V loňském říjnu došlo k historické události, když Burundi jako první stát svoje členství ukončilo. Oficiálním důvodem byla údajná politizace soudu, přímou souvislost lze však spíše vysledovat s aktuálně probíhající krvavou občanskou válkou, kvůli níž se země dostala do hledáčku Prokurátora soudu. I když vystoupení státu případné stíhání soudem nevylučuje, nepochybně ho tím výrazně komplikuje.

Slavnostní shromáždění soudců Nejvyššího soudu na úvod roku 2013. Zleva JUDr. František Púry, Ph.D., současný předseda trestního kolegia, JUDr. Jan Bláha, předseda senátu trestního kolegia, JUDr. Robert Fremr

JUDr. Robert Fremr předseda soudnímu jednání Mezinárodního trestního soudu

Podíváte-li se na státy, lépe řečeno státníky, kteří projevují nejsilnější odstředivé nebo kritické tendence vůči soudu, jako jsou aktuálně filipínský prezident Duterte, ruský prezident Putin anebo izraelský premiér Netanjahu, je na každém, aby posoudil, co je k takovému postoji vede. ICC byl zamýšlen jako univerzální soud, navýšení počtu smluvních stran by tento cíl přiblížilo. Naše Předsednictvo k tomu také hodlá přispět.

V březnu jste byl zvolen prvním místopředsedou Mezinárodního trestního soudu. V čem konkrétně si myslíte, že z této pozice dokážete ovlivnit chod soudu směrem, který považujete za přínosný? Předpokládám, že zasahovat do rozhodovací činnosti jednotlivých soudců nemůžete.

Předsednictvo soudu má při jeho řízení významné kompetence. Určuje například složení jednotlivých komor a senátů a přiděluje jim případy. Do samotné rozhodovací činnosti ale pochopitelně nezasahuje. Podílí se jak na koncepčních záležitostech (příprava rozpočtu, reprezentace soudu při jednání se státy), tak na řízení každodenního chodu soudu. Za současné situace, kdy je soud pod silným tlakem těch, kteří by ho rádi oslabili nebo dosáhli úplného ukončení jeho činnosti, může Předsednictvo sehrát při eliminaci těchto snah důležitou roli.

Co zvolení prvním místopředsedou Mezinárodního trestního soudu znamenalo pro Váš dosavadní pracovní režim? Jaké nové konkrétní úkoly a povinnosti to s sebou přineslo?

Věděl jsem, že půjde o náročnou funkci, kterou budu muset navíc skloubit se svou dosavadní pracovní agendou. Nový předseda soudu Eboe-Osui z Nigerie zatím dodržuje svůj volební slib, že nechce vedení soudu koncentrovat pro sebe, a tak prakticky všechna zásadní rozhodnutí činíme kolektivně i spolu s druhým místopředsedou Perrinem de Brichamboutem z Francie. Vzhledem k tomu, že předseda je nucen často cestovat, zastupují ho v době jeho nepřítomnosti při vedení soudu, což pocítuji jako velkou zodpovědnost.

JUDr. Robert Fremr v době, kdy působil jako soudce Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu

Můžete konkrétně uvést věci, které jste u Mezinárodního trestního soudu v minulých letech jako soudce rozhodoval?

Byl jsem členem senátu projednávajícího případ keňského prezidenta Kenyatty, stíhaného pro údajnou organizaci povolebního násilí v Keni v roce 2008. Ve věci proběhly procesní kroky směřující k provedení hlavního líčení, ale Prokurátorka soudu Fatou Bensouda vzala obžalobu zpět s tím, že nedisponuje dostatečnými důkazy.

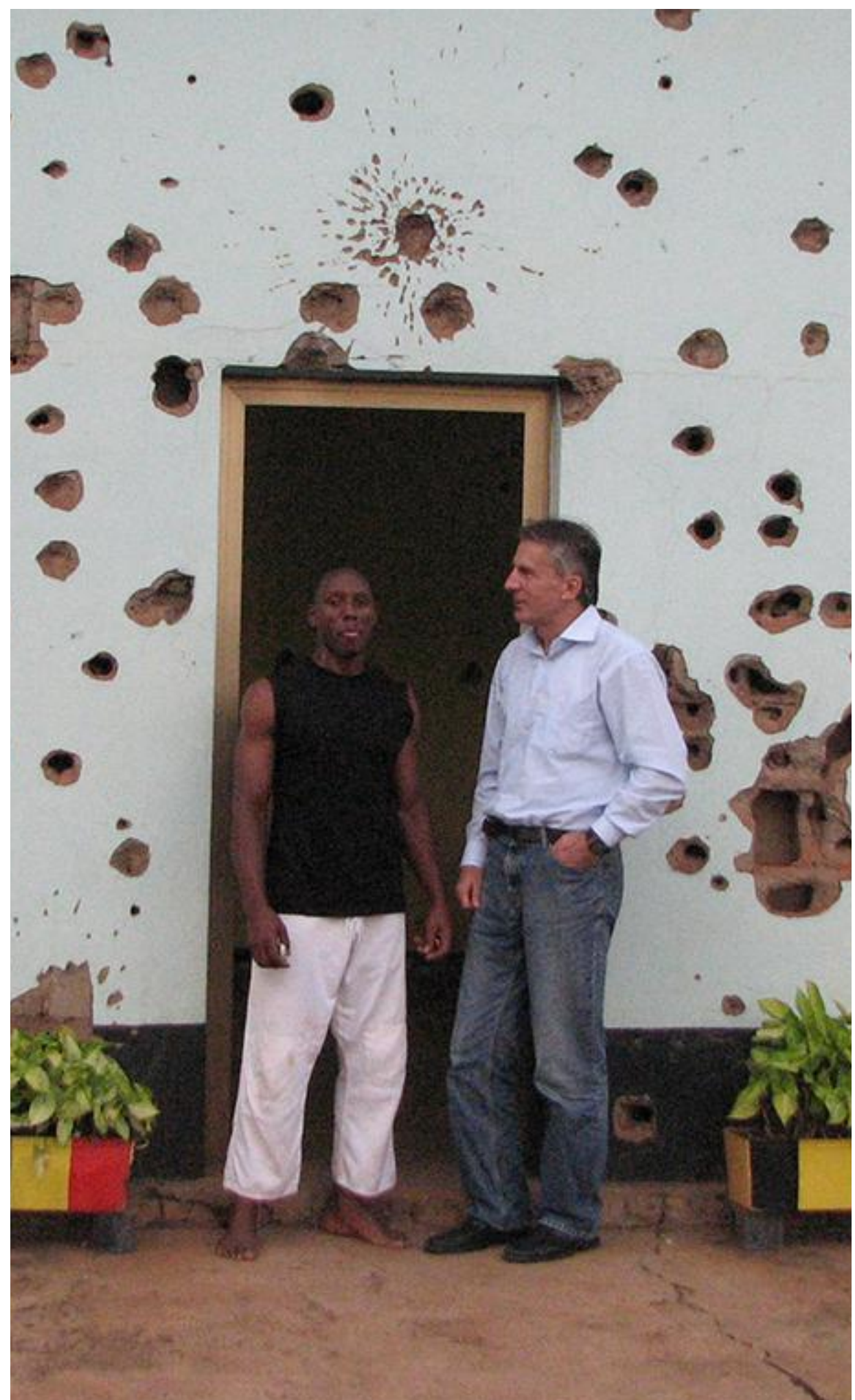
Byl jsem členem prvostupňového senátu i v druhém keňském případě, v němž byli pro stejný čin stíháni viceprezident Ruto a žurnalista Sang. Zde jsme po provedení důkazů prezentovaných obžalobou vynesli zprošťující rozsudek, aniž bychom přistoupili k provedení důkazů obhajobou. Dospěli jsme k závěru, že provedené důkazy vinu obžalovaných bez rozumných pochybností neprokazují, důkazy nabízené obhajobou by tyto pochybnosti jen posílily, takže nemá smysl řízení protahovat.

Šlo o poněkud novátorské rozhodnutí, protože procesní předpisy soudu na takový typ rozhodnutí výslovně nepamatují, ale založili jsme je na výkladu základních principů obsažených ve Statutu soudu.

Aktuálně předsedám případu Prokurátor v. Bosco Ntaganda, který je stíhán pro trestné činy proti lidskosti a trestné činy vojenské, jichž se měl dopustit jako velitel rebelské armády FPLC v konžské provincii Ituri v letech 2002–2003. Dokazování jsme již uzavřeli, právě jsme obdrželi písemně závěrečné návrhy obou stran a zástupců obětí. Začínáme je studovat, jejich rozsah se pohybuje od 400 do 500 stran. V srpnu by měly v jednací síni proběhnout závěrečné řeči, rozhodnutí bychom rádi vynesli do konce roku.

Mezinárodní trestní soud má 18 soudců, každé tři roky se volí 6 nováčků. Je šance, že by v příštích volbách podle Vás uspěl opět někdo z České republiky? Jak se vlastně noví soudci haagského soudu volí, resp. kdo je volí, kdo je navrhuje?

Každý ze 123 členských států má právo navrhnout svého kandidáta na soudce, ti jsou pak státy voleni v tajné volbě. Volby bývají tradičně velmi dramatické, trvají zpravidla několik dní.

JUDr. Robert Fremr v době, kdy působil jako soudce Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, na místě masakru belgických vojáků

Kancelář JUDr. Roberta Fremra v Haagu. Nástěnné hodiny s motivem „Brno“ získal od bývalých kolegů z trestní kanceláře Nejvyššího soudu jako upomínku na to, aby si vždy vzpomněl, kam se má po svém působení v Haagu vrátit

Já jsem měl štěstí, že jsem byl zvolen již v druhém kole, ale poslední kolega až pátý den v kole patnáctém. Můj mandát končí v březnu 2021, čímž se otevírá šance českého kandidáta uspět ve volbách, které proběhnou na konci roku 2020. I když by mezi soudci měli být zásadně rovnocenně zastoupeni akademici, diplomaté s právnickým vzděláním a justiční praktici, v poslední době převládá trend preferovat posledně jmenované.

Určitě bych chtěl touto cestou zájemce z České republiky povzbudit, myslím, že najít mezi našimi právníky vhodného kandidáta s odpovídající jazykovou výbavou a mezinárodními zkušenostmi by nebyl problém. Musí nejdříve úspěšně absolvovat výběrové řízení před komisí složenou z ministra zahraničí a špiček české justice, což je velmi zajímavá zkušenost. Pak následuje téměř roční volební kampaň, spočívající v přednáškách a setkáních s potenciálními voliteli na různých fórech, které by měly sloužit k získání jejich podpory ve volbách. Protože sebe prezentace není mou oblíbenou disciplínou, měl jsem s volební kampaní trochu problém, ale musel jsem uznat, že pro konečný úspěch byla spolu s podporou české diplomacie nezbytná.

Vím o Vás, že i přes vysoké pracovní tempo dokážete z Haagu sledovat rozhodování svých bývalých kolegů z Nejvyššího soudu v Brně. S mnohými jste i nadále v kontaktu. Mohou být tato jejich rozhodnutí i pro rozhodovací činnost haagského soudu v něčem „inspirativní“?

Máte pravdu, s bývalými, a doufám, že znovu i budoucími kolegy, se snažím udržovat kontakt, i když se mi to daří v menší míře, než bych si přál.

Snažím se neztratit svou odbornost a sleduji především rozhodovací činnost trestního kolegia. Zde bych rád veřejně poděkoval JUDr. Janu Bláhovi, který mě po celou dobu mé absence zásobuje aktuální judikaturou. Při jejím studiu musím vyjádřit hluboký respekt svým kolegům, kteří přes neustále narůstající nápad dokáží udržet vysokou kvalitu svých rozhodnutí.

Nedoceněna podle mne zůstává i sjednocující role Nejvyššího soudu a kompaktnost jeho judikatury, v tomto ohledu má ICC ještě rezervy. V řadě odborných debat zde v Haagu jsem úspěšně uplatnil argumenty, které měly původ v českém trestním právu a odrážely mou předchozí praxi. Těší mě, že se tak daří úspěšně propagovat českou justici a české trestní právo před právníky všech pěti kontinentů, se kterými jsem zde v kontaktu.

Potvrzujete tedy v úvodu své předchozí odpovědi, že se po vypršení svého mandátu v Haagu chystáte vrátit na svůj „domovský“ Nejvyšší soud v Brně?

Na svůj návrat se těším už teď. Působení u mezinárodních soudů je unikátní odborná i lidská zkušenost.

I tak mi však schází výjimečně kolegiální a přátelská atmosféra panující na Nejvyšším soudu, jakož i možnost podílet se na tvorbě judikatury spolu s kolegy, kteří jsou skutečnými veličinami ve svém oboru. Do Brna jsem v roce 2004 přicházel jako „zatvrzelý Pražák“, ale Brno s jeho poklidnější atmosférou a pohodovými obyvateli jsem si zamiloval. Na další zahraniční misi se nechystám, největší poučení z mé poněkud dobrodružné pětileté africké mise a pobytu v Nizozemí je, že si stále víc a víc cením toho, jak krásná je naše země.

Jediné, co mě poněkud brzdí v mém těšení se na návrat, jsou některé aféry na naší politické scéně, které, jak se bohužel sám každodenně přesvědčuji, výrazně poškozují obraz naší země v zahraničí.

Jak často se dostanete do České republiky?

Méně než bych chtěl. Zhruba jednou za měsíc na víkend, jinak jen na dovolenou, výjimečně na pozvání k přednášce, pokud se to dá skloubit s mým pracovním programem v Haagu.

Jaké je Vaše spojení s rodinou?

Má paní střídá pobyty v Praze a Haagu. Svě děti, příbuzné a přátele vidím jen zřídka, jak vyplývá z mé předchozí odpovědi.

Nejvyšší soud spolu s Nejvyšším státním zastupitelstvím společně usilují o zvyšování podílu udělovaných peněžitých trestů v České republice. Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. se například domnívá, že peněžitě tresty by mohly tvořit 30 až 40 % všech udělených trestních sankcí v České republice. Mnohdy jsou účinnější a mohou být vedle dalších alternativních trestů také „receptem“ proti přeplněným věznicím. Jaký je v tomto Váš postoj dlouholetého trestního soudce?

Podle mé zkušenosti může nevhodná volba trestu zcela zmařit účel trestního řízení. Kritéria by ale měla zůstat přísně individuální. To platí i pro peněžitý trest, i když obecně je to určitě druh trestu, který by měl dostávat širší prostor. Je dobře zamýšlet se nad tím, proč tomu tak zatím není.

Bývalá předsedkyně Nejvyššího soudu JUDr. Iva Brožová a JUDr. Robert Fremr při zahájení každoročního tenisového turnaje soudců Nejvyššího soudu (2005)

Podle mě má na to vliv nedostatečná možnost spolehlivě ověřit reálné majetkové poměry pachatele a z ní vyplývající hrozba nedobytnosti takového trestu. Nelze rovněž ignorovat fakt, že počet obyvatel České republiky zatížených exekucí se začíná blížit miliónu. Dovolují-li ale konkrétní okolnosti případu soudci volit při ukládání trestu mezi peněžitým trestem a trestem odnětí svobody, rozhodně bych volil první typ sankce, o pozitivním efektu odnětí svobody mám hluboké pochybnosti.

Je o Vás známo, že jste vynesl v Československu poslední rozsudek smrti, který však nakonec nebyl u odsouzeného Zdeňka Vocáška po roce 1989 vykonán. Zároveň zdůrazňujete, že jste odpůrcem trestu smrti. Můžete tento, pro někoho možná očividný rozpor, podrobněji rozvést?

Na tuto otázku jsem odpovídal mnohokrát, ale rád tak učiním i teď, protože to téma považuji za důležité. I dnes se totiž můžeme, i když už jen ojediněle, setkat s voláním po obnovení trestu smrti. Je to složité téma, které by zasloužilo více času, ale pokusím se být stručný.

Už po prostudování spisu ve jmenovaném případě jsem si uvědomoval, že zde hrozí uložení absolutního trestu. Důkazy provedené v hlavním líčení mne v tom utvrdily. Trestné činy vraždy, jichž se jmenovaný dopustil, shledal pětičlenný senát, jemuž jsem předsedal, extrémně závažné, přičemž se ztotožnil i se závěrem znalců, kteří vyšetřovali duševní stav obžalovaného, že možnosti jeho nápravy jsou prakticky vyloučeny. Pro mě osobně bylo vedle splnění zákonných podmínek vodítkem pro uložení absolutního trestu přesvědčení, že obžalovaný se svým jednáním vlastně sám jednou provždy zbavil práva být nadále členem společnosti, a to ani jako její doživotní vězeň. Tento verdikt byl posléze bezvýhradně potvrzen republikovým Nejvyšším soudem České republiky a následně i federálním nejvyšším soudem. Musím ale přiznat, že to, že obžalovaný nakonec shodou šťastných okolností exekuci unikl, jsem přijal s určitým ulehčením.

Můj přerod v odpůrce trestu smrti se nerodil lehce, trval možná deset let. Shodou okolností se začal rodit zde v Haagu v roce 1991, na semináři o lidských právech. Přivezl jsem si na něj příspěvek obhajující trest smrti. V polemice se zastánci opačného názoru jsem se setkal s argumenty, které mé původní přesvědčení zásadně narušily a přiměly mě k dalšímu studiu problematiky. Další studium a četné diskuse zejména s odborníky ze zemí, kde již trest smrti neexistoval, ale třeba i s experty z USA, kteří naopak trest smrti hájili, mě pomalu ale jistě přivedly do tábora jeho odpůrců. Stručně a velmi zjednodušeně řečeno – vedle filozofické otázky, zda vůbec má společnost právo zbavit jedince života, jsem bral v potaz i riziko justičního omylu, ale hlavně minimální odrazující efekt existence trestu smrti.

Právě jmenovaný případ, ale i řada hrdelních zločinů, které jsem studoval nebo sám soudil, mě vedly k závěru, že žádný z pachatelů si v době páchaní riziko uložení trestu smrti nepřipouštěl, přesněji, vůbec ho nebral v potaz. Navíc státy, které trest smrti dočasně zrušily (např. Kalifornie), nezaznamenaly žádný dopad tohoto opatření na počet spáchaných zločinů, za něž bylo možno trest smrti uložit.

Je škoda, že trest smrti byl v České republice zrušen poněkud překotně, bez odpovídající předchozí odborné i veřejné diskuze, což vedlo k odmítavému stanovisku většiny společnosti. Těší mě ale, že počet zastánců trestu smrti v naší společnosti podle veřejných průzkumů sice mírně, ale setrvale klesá.

Děkuji Vám za rozhovor

JUDr. Pavel Malý:

„Každý z nás je soudcem 24 hodin denně“

Soudce JUDr. Pavel Malý byl k 1. červnu 2018 nově jmenován soudcem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu.

JUDr. Pavel Malý

- Narozen 1963 v Třebíči
- V roce 1987 absolvoval PF Univerzity J. E. Purkyně v Brně
- 1987 – 1988 justiční čekatel
- 1988 – 1993 působil u MěS v Brně jako předseda senátu na občanskoprávním úseku
- 1993 dočasně přidělen ke Krajskému soudu v Brně
- 1994 – 1997 soudce na občanskoprávním úseku Krajského soudu v Brně
- 1998 – 2017 předsedou senátu na občanskoprávním úseku Krajského soudu v Brně
- 2017 – 2018 roční stáž u Nejvyššího soudu
- K 1. červnu 2018 jmenován soudcem Nejvyššího soudu

Přicházíte k Nejvyššímu soudu z Krajského soudu v Brně. Jste tedy původem z jižní Moravy?

Narodil jsem se v porodnici v Třebíči. Dětství jsem trávil v Kralicích nad Oslavou, v obci ve východní části dnešního Kraje Vysočina, kde se nacházela českobratrská tiskárna, ve které byla v letech 1579 - 1594 vytištěna slavná Bible kralická. Kvůli svému zrakovému postižení jsem podstatnou část svého dětství (od svých 7 do 15 let) prožil též v Brně, kde jsem od pondělí do pátku pobýval na internátu základní školy pro zrakově postižené.

Kdy jste se rozhodl, že budete studovat „práva“? Pravděpodobně jste hned od počátku neuvažoval o kariéře soudce?

Nemohu říct, že bych už od dětství chtěl dělat právnícké řemeslo. Jako malé dítě jsem nejprve chtěl být, stejně jako můj děda, horníkem, později přírodovědcem. Ke studiu práv jsem se rozhodl vlastně až „na poslední chvíli“ ve 4. ročníku gymnázia, v době, kdy se podávaly přihlášky ke studiu na vysokou školu. Svého rozhodnutí jsem však nikdy nelitoval, naopak z mého pohledu se jedná o jedno z mých nejlepších životních rozhodnutí.

Měl jste vzory v rodině? Co z Vás „chtěli rodiče mít“?

Jsem v pořadí druhým právníkem v rodině. Tato skutečnost však neměla žádný vliv na mé rozhodnutí studovat práva. Rodiče si přáli, abych dosáhl vysokoškolského vzdělání. Při výběru vysoké školy mi byli nápomocni cennými radami, a i když ze všeho nejvíce ze mě chtěli mít učitele, nikdy se mě nesnažili při rozhodování nějak výrazně ovlivnit a konečné rozhodnutí nechali na mně.

Setkal jste se v minulosti i s trestním právem?

S trestním právem jsem se aktivně setkal jen při výkonu své čekatelské praxe u Městského soudu v Brně. Po složení odborné justiční zkoušky jsem jako soudce působil vždy jen na občanskoprávním úseku okresního nebo krajského soudu a s trestním právem jsem již aktivně do styku nepřišel.

Pamatujete si na svoji první rozhodovanou věc v soudcovském taláru?

V paměti mám několik věcí, které jsem na počátku své soudcovské praxe rozhodoval, na tu úplně první si však nevzpomínám. Možná je to proto, že jednání v této věci jsem sám nenařizoval. Soudní oddělení jsem převzal krátce před svým ustanovením do funkce od kolegyně, která tehdy z rodinných důvodů narychlo odcházela na další mateřskou dovolenou a na několik mých jednacích dnů dopředu již jednání nařídila.

V paměti mi zůstala jedna věc, kterou jsem po uvedené kolegyni „zdědil“ a v počátcích své soudcovské praxe rozhodoval. Předmětem řízení byl regresní nárok zaměstnavatele na náhradu nákladů vynaložených na odškodnění pracovního úrazu zaměstnance utrpěného při dopravní nehodě, který tento zaměstnavatel uplatnil proti viníkovi této dopravní nehody, která se stala v roce 1973 na Slovensku v okrese Trnava. Vzhledem k tomu, že žalovaný zavinění dopravní nehody popíral a spis o jejím šetření již byl dávno skartován, odvolací soud ve svém kasačním rozhodnutí nařídil, aby byla provedena rekonstrukce dopravní nehody, a to na stejném místě a za stejných podmínek (za tzv. astronomického soumraku). Poslušen pokynu odvolacího soudu jsem tedy rekonstrukci za účasti dvou soudních znalců nařídil (k jejímu provedení se mi dokonce podařilo opatřit i nákladní automobil V3S skříň, který v roce 1989 už skoro nikdo neprovozoval) a o součinnost požádal obvodní oddělení tehdejší Veřejné bezpečnosti v Trnavě. Po příjezdu do Trnavy mě překvapilo, že kvůli naší rekonstrukci bylo na nohou snad celé obvodní oddělení i s přivolanými posilami. Důvod jsem zjistil po příjezdu na místo plánované rekonstrukce, kde mi teprve bylo sděleno, že původní silnice z roku 1973 se zde již nenachází, neboť na jejím místě byl postaven frekventovaný dálniční přivaděč, na kterém pro účely rekonstrukce měla být regulována doprava. Bylo tedy jasné, že pokyn odvolacího soudu není možno zcela splnit.

Naštěstí jeden starší a zkušený policista si vzpomněl, že nedaleko se nachází část původní komunikace, kde to vypadá „úplně stejně“ jako kdysi v místě dopravní nehody, kam jsme se přesunuli a po vyčkání astronomického soumraku (za nesrovnatelně nižších nároků na součinnost příslušníků VB) rekonstrukci provedli. Odvolací soud se poté s výsledky provedeného dokazování spokojil a nový rozsudek již nezrušil. Teprve teď si vlastně uvědomuji, že to byla má první a zatím také poslední práce v noci, kterou jsem ve funkci soudce vykonal. Příplatek za práci v noci mi dodnes stáť dluží. (Úsměv)

Můžete popsat věc, která byla při rozhodování z Vašeho pohledu nejsložitější?

Vybrat ze všech věcí, které jsem kdy rozhodoval, tu jedinou nedokážu. Mezi ty složité bych určitě zařadil některé věci týkající se odškodnění pracovních úrazů a nemocí z povolání, zejména pokud byly spojeny též s řešením komplikovaných otázek právního nástupnictví na straně zaměstnavatelů, k nimž od roku 1990 neřídka docházelo. Určitě mezi ně patřily i některé věci, ve kterých se rozhodovalo o nárocích na odstranění, resp. zmírnění, následků majetkových a jiných křivd z doby nesvobody, a to zejména v době krátce po přijetí příslušné právní úpravy, kdy k řešeným otázkám ještě nebyla k dispozici judikatura Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Z lidského hlediska bylo nelehké i rozhodování v některých věcech úpravy výchovy a výživy k nezletilým dětem.

Kdo Vás nejvíce naučil „řemeslu“? Máte profesní vzory?

Nikdy jsem se neupínal k jedinému profesnímu vzoru. Vždy jsem se snažil si to nejlepší vzít od kolegů soudců, kteří se ve svém okolí nejen díky svým odborným kvalitám, ale i lidským vlastnostem, těšili přirozené autoritě. Měl jsem to štěstí, že jsem takové kolegy našel na každém soudu, kde jsem dosud působil.

Jako mladý a začínající soudce jsem si myslel, že po letité praxi ve funkci nabudu takových zkušeností, díky kterým v pozdějším věku bez většího úsilí jako „ctihodný pan rada“ budu ve svém profesním životě čerpat jen z toho, co jsem se v mládí naučil. Netrvalo však dlouho, abych poznal, jak daleko od skutečnosti jsem ve svých představách byl. Bohužel. (Úsměv)

Co je na soudcovském povolání podle Vás nejkrásnější a co naopak (zdali něco) s sebou přináší negativního? Co je specifické pro soudce v civilních věcech?

Nechci, aby to vypadalo jako fráze, ale je to nezávislost soudce při výkonu jeho činnosti, jejímž hlavním cílem je nalézání spravedlnosti. Do jeho rozhodovací činnosti nemůže nikdo zasahovat a je jenom na něm, jak v rámci mantinelů stanovených zákonem podle svého nejlepšího vědomí a svědomí v konkrétní věci rozhodne. Je to práce, při které určitě nemůžete upadnout do nějakého stereotypu, protože každý posuzovaný případ je v něčem jiný. Negativa výkonu soudcovského povolání vyplývají z náročnosti této profese, jejíž výkon značně zatěžuje psychiku každého z nás. Těžko se odděluje pracovní doba od doby odpočinku, protože problémy, které v souvislosti s rozhodováním jednotlivých věcí řešíme, jen tak nemůžeme zanechat ležet do příštího dne v kanceláři, ale často si je s sebou odnášíme i domů.

I z tohoto důvodu je každý z nás soudcem 24 hodin denně. Specifické pro soudce v civilních věcech je podle mě to, že v převážné většině případů rozhoduje spory nebo jiné právní věci, které vyplývají z běžného každodenního života.

Nikdo (tedy ani soudce sám) si nemůže být jistý tím, že i on – nebo osoba jemu blízká – jednou nebude v obdobné věci před soudem vystupovat jako některá z procesních stran. Každý civilní soudce tedy utváří rozhodovací praxi, podle které se někdy v budoucnu může postupovat i v případě, který se ho nějakým způsobem osobně dotýká.

Jak výraznou změnou proti dosavadní praxi je u Vás styl práce senátů civilního kolegia Nejvyššího soudu?

Okresní a krajské soudy jsou především skutkovými instancemi. Jejich úkolem je náležitě zjistit skutkový stav věci, který následně podřazují pod příslušné ustanovení právního předpisu. Základem činnosti civilního soudce těchto soudů je souzení v užším slova smyslu, tedy projednávání věcí v jednací síni u nařízeného jednání, při kterém přichází do styku s účastníky řízení a dalšími osobami zúčastněnými na řízení, jejich zástupci, svědky, znalci, apod. Práce u Nejvyššího soudu, který není skutkovou instancí, je v tomto odlišná. Soudce ve své kanceláři bez osobního kontaktu s účastníky a jejich zástupci zkoumá, zda příslušná právní otázka byla vyřešena v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, nebo hledá svoje vlastní řešení posuzované právní otázky, která v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vůbec nebo ve všech souvislostech vyřešena.

Jak relaxujete? Pomáhá Vám k tomu sport nebo například účast na kulturních akcích? Jaké máte další koníčky?

Práce soudce je duševní činností, při které se – snad mimo občasné cesty do soudní kanceláře pro spisy nebo cesty na oběd – moc neprotáhnete. Svou fyzickou kondici se proto snažím udržovat pravidelným protažením těla v posilovně, kde se pro jistotu zastavím hned při cestě z práce, aby mě doma nezlákalo pohodlí obývacího pokoje. Rád také jezdím na kole a podnikám pěší výšlapy. V minulosti jsem se nebránil ani dovednostním sportům (stolní tenis, fotbal, jiné míčové sporty), v jejich provozování mě však vždy limitovala má nedostatečná šikovnost. Nebál bych se říct, že v tomto směru jsem docela „dřevák“. Vždycky jsem byl proto rád, když se v kolektivu objevil někdo, kdo byl na tom podobně jako já. Takového jedince jsem si hned oblíbil a přemlouval ho, aby příště přišel určitě znovu.

Můžete prozradit něco o své rodině?

Skoro 32 let žiji ve spokojeném manželství. S manželkou jsme vychovali dvě, dnes již dospělé, děti. Synovi je 31 let a pracuje v oblasti IT. Dceři je 29 let, vystudovala pedagogickou fakultu a již čtyři roky se věnuje výkonu učitelského povolání. Syn se postaral o to, že přibližně už rok a půl jsem dědou.

Jaký je Váš vztah k Brnu? Kterou část máte nejradši? Kam byste v Brně a okolí pozval kolegy soudce z jiných krajů republiky, kteří na Nejvyšší soud každý týden dojíždějí?

V Brně jsem 19 let (v letech 1990 až 2009) bydlel a také jsem v něm pobýval po podstatnou část svého dětství. K Brnu mám proto velice kladný vztah a – i když v něm už nebydlím – pořád se tak trochu Brňákem cítím. Vedle jeho bohaté historie a pestrého kulturního zázemí oceňuji jeho okolí. Máloukteré velké město je ze tří světových stran obklopeno lesy jako Brno (myslím tím opravdové lesy, nikoliv uskupení několika stromů, která jsou lesem jen nazývána) nebo má ve své bezprostřední blízkosti rekreační oblast, jakou představuje Brněnská přehrada. Jako milovník vína nemohu samozřejmě opomenout ani tu zbývající čtvrtou (jižní) světovou stranu, kde začíná velká vinařská oblast Morava.

20. listopad 1944, tragický moment v historii Nejvyššího soudu

Také v aktuálním čísle AEQUITAS se ohlížíme do minulosti a pokoušíme se zmapovat uplynulých 100 let historie Nejvyššího soudu. V předchozím vydání jsme se věnovali zřízení Nejvyššího soudu zákonem č. 5/1918 Sb. ze dne 2. listopadu 1918 a jeho činnosti za první republiky. Všimli jsme si především problémů, které měl soud s nedostatečnou kapacitou svého sídla, Justičního paláce v dnešní Rooseveltově ulici v Brně, dříve v ulici Na Hradbách. Dnes si připomeneme nejtragičtější událost, která postihla Nejvyšší soud s blížícím se koncem II. světové války. Při spojeneckém náletu 20. listopadu 1944 zemřelo v protiletectvém krytu v centru Brna sedm soudců, tři úřednice, dva úředníci a čtyři zřizenci Nejvyššího soudu.

Palác Morava, kde si Nejvyšší soud pronajímal kanceláře, poškozený bombardováním (foto poskytl Archiv města Brna)

Se vznikem Slovenského státu se v roce 1939 na Slovensku osamostatnila i tamní justice. Organizace českého soudnictví v době nacistické okupace se na území Protektorátu Čechy a Morava v porovnání s obdobím první republiky formálně příliš nezměnila. Vedle struktury českých soudů, která vycházela z předválečného modelu, však nově existovalo tzv. říšskoněmecké soudnictví, přeneseno z Německa původně proto, aby sloužilo německým občanům, mezi které se pochopitelně počítali i občané německé národnosti žijící na protektorátním území. Význam českých obecních soudů, včetně Nejvyššího soudu Protektorátu Čechy a Morava, byl postupně na okupovaném území stále více upozadován, německé soudy tak stále častěji soudily i české obyvatele.

Říšskoněmecké soudnictví zřídilo tři základní soudní stupně. Vrchní zemský soud v Praze (Oberlandesgericht in Prag), Zemské soudy v Brně a Praze (Landesgericht in Brünn a Prag) a Úřední soudy (Amstgericht). Německý Zemský soud v Brně přitom sídlil rovněž v areálu Justičního paláce v Brně. Vedle toho existovaly též tzv. Sondergerichte, tedy mimořádné soudy, které rozhodovaly ve zkráceném řízení o trestech za činnost namířenou proti tehdejší okupační moci, vojenskému zřízení, politickým organizacím a členům těchto organizací. Tyto mimořádné soudy rozhodovaly bez předběžného vyšetřování, rozsudek byl vykonán okamžitě, tudíž bez práva na opravný prostředek. Sondergerichte v Brně odsoudil za dobu své existence k smrti 477 lidí.

Vedením Nejvyššího soudu byl za II. světové války pověřen jeho druhý prezident Dr. Theodor Nussbaum (místopředseda soudu, přičemž post prvního presidenta – předsedy, zůstal neobsazen až do roku 1944, kdy byl Dr. Theodor Nussbaum jmenován prvním prezidentem). U soudu kromě jeho presidenta v jeho čele dále působilo 5 senátních presidentů (předsedů senátů) a 23 soudních radů (soudců).

Nejvýznamnějším a nejvyužívanějším detašovaným pracovištěm Nejvyššího soudu v Brně byl tou dobou vedle sídla v Justičním paláci v Rooseveltově ulici také Palác Morava, známý jako Palác Kapitol, pojmenovaný podle stejnojmenného kina, postaveného v suterénu budovy. Palác, přestavěný za první republiky na polyfunkční dům, tvoří domovní blok mezi dnešním Malinovského náměstím a ulicemi Divadelní a Benešovou. Při historicky nejničivějším anglo-americkém náletu spojenců na Brno v poledne 20. listopadu 1944 zasáhla jedna z bomb přímo protiletadlový kryt, kam se lidé z Paláce Morava uchýlili. Uvnitř krytu tenkrát zahynulo 7 soudců, 3 soudní úřednice, 2 úředníci a 4 soudní zřízenci Nejvyššího soudu. Ničivý účinek bomby zapříčinila nešťastná náhoda, protože letecká puma se do bezprostřední blízkosti krytu dostala bokem, když sklouzla po zdi domu a vybuchla až v podzemí. Následkem toho se zřítil strop krytu. Paradoxně lidé, kteří tenkrát zůstali v samotné budově, přečkali nálet bez jakékoli úhony.

Palác Morava poškozený bombardováním (foto poskytl Archiv města Brna)

Jména soudců a zaměstnanců Nejvyššího soudu, kteří zahynuli v protiletackém krytu při náletu na Brno 20. listopadu 1944:

František BENDA, vrchní soudní rada, * 1884

Univ. doc. Dr. Karel GERLICH, soudní rada, * 1905

Dr. Jan KOPTA, vrchní soudní rada, *1900

Vladimír MARVAN, senátní president Nejvyššího soudu, *1885

Dr. Bořivoj PEKÁREK, rada Nejvyššího soudu, * 1890

Augustin POKORNÝ, rada Nejvyššího soudu, * 1883

Dr. Bertold SOTONA, soudce, * 1909

Františka FAUSTKOVÁ, vrchní kancelářská oficiantka, * 1898

Štěpánka ŠABATOVÁ, vrchní kancelářská oficiantka, * 1895

Marie SAITZOVÁ, soudní kancelářská asistentka, * 1895

Karel MOUČKA, soudní kancelářský revident, * 1893

Antonín OŠMERA, soudní kancelářský revident, * 1891

Jan MRÁZEK, soudní podúředník, * 1901

Fridolín NAVRÁTIL, soudní podúředník, * 1890

Václav BUDÍK, soudní zřízenec, * 1903

Josef KROUPA, pomocný soudní zřízenec, * 1894

Památka těchto obětí historicky největšího a nejničivějšího náletu na Brno byla po válce uctěna velkou tryznou 17. prosince 1945. Při náletu dne 20. listopadu 1944 v Brně zahynulo celkem 578 lidí, na 6.000 Brňanů zůstalo bez střechy nad hlavou. Brno přitom nebylo původním cílem náletu, kterým měly být průmyslové podniky na jihu Polska. Nad městem se ten den o tři čtvrtě na dvanáct dopoledne objevilo bezmála 150 bombardérů B-24 Liberátor a Boeing B-17, které svrhly dohromady na 2.500 bomb, některé z nich až o váze půl tuny. Šlo o kobercový nálet, který se uskutečnil za mlhavého počasí ve třech vlnách, jdoucích jen pár minut po sobě. Hlavními cíli v Brně byly průmyslové objekty a především vlakové nádraží v centru, ve skutečnosti však nálet zasáhl prakticky celé město. Vlakové nádraží tehdy přišlo o jednu ze dvou věží, která chybí dodnes. Osudnou pro soudce a zaměstnance Nejvyššího soudu se stala druhá vlna náletu, která začala přesně v 11.48 hodin. Mezi svrženými pumami byla rovněž část bomb s časovým spínačem. Ty vybuchovaly náhodně se zpožděním, což i v následujících dnech komplikovalo záchranu v sutinách zavalených lidí.

Spojenci se za tento tragický nálet na Brno po válce omluvili. V Benešově ulici, nedaleko Paláce Kapitol, sídlilo policejní ředitelství, kde bombardování zabilo všechny přítomné. V základní škole na Mendlově náměstí zahynulo v krytu na čtyřicet dětí. Kryt totiž zalila horká voda z bombou zasaženého parního potrubí vedoucího do pivovaru. Bombardéry však neletěly jen nad Brno, ale mezi dalšími náhradními cíli byla ten den také Břeclav nebo Hodonín.

Palác Morava poškozený bombardováním (foto poskytl Archiv města Brna)

Tragickou událost připomíná od roku 1994 na nároží budovy Paláce Kapitol pamětní deska s nápisem: „Na paměť soudců a pracovníků Nejvyššího soudu v Brně, kteří zde 20. XI. 1944 zahynuli“. Autorem pamětní desky je Bedřich Čelikovský. Nejvyšší soud už v roce 1945 vydal pamětní publikaci s fotografiemi všech obětí. Tato publikace se nachází i dnes v knihovně Nejvyššího soudu.

Oběti tragického náletu z listopadu 1944 však nebyly jedinými soudci nebo zaměstnanci soudu padlými v průběhu II. sv. války. Vrchní soudní rada dr. Miloslav Dostal byl zabit ustupujícími Němci v Brně dne 26. dubna 1945, když na ulici vítal Rudou armádu. Při bombardování Hrotovic zemřel 8. května 1945 předseda tamního místního národního výboru a zároveň soudce Dr. František Štěpán. Nejvyšší soud vzpomíná i na soudního kancelářského asistenta Eduarda Ryšánka, zatčeného za odbojovou činnost gestapem v lednu roku 1944, který zemřel 29. ledna 1946 na následky výslechů v nacistických žalářích a útrap v koncentračních táborech.

I po skončení II. světové války a zániku tehdejšího Slovenského státu, kdy došlo k opětovnému „sloučení justice“ v českých zemích a na Slovensku, nadále existovaly Nejvyšší soud v Bratislavě a Nejvyšší soud v Brně. V červnu roku 1945 uzavřela vláda ČSR se Slovenskou národní radou dohodu o tom, že nejvyšší soudní tribunály (Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud) budou společné pro území celé republiky. Následně bylo toto ujednání v dubnu roku 1946 pozměněno v tom duchu, že nejvyšší soudy v Brně a Bratislavě se považují, při zachování jejich dosavadní organizace a působnosti podle předpisů pro ně platných, za součást jednotného Nejvyššího soudu, který má sídlo v Brně.

Palác Morava, 30. léta 20. století, kdy zde pracovala část soudců a dalších zaměstnanců Nejvyššího soudu (foto poskytl Archiv města Brna)

Palác Morava, 40. léta 20. století, pohled na budovu od brněnského hlavního nádraží (foto poskytl Archiv města Brna)

JUDr. Daniela Švecová, předsedkyně Nejvyššího soudu Slovenské republiky „Spolupráce Nejvyšších soudů Slovenské a České republiky je nadstandardní“

Vzdělání:

- 1969 – 1974 Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě
- 1977 Rigorózní zkouška - titul JUDr.
- 1986 II. atestace v rámci rezortu Ministerstva spravodlnosti SR

Pracovní zkušenosti:

- 1974 – 1975 justiční čekatelka na Okresním soudu v Trnavě
- 1975 – 1980 předsedkyně senátu Okresního soudu v Trnavě
- 1980 – 1981 předsedkyně senátu Okresního soudu v Nových Zámčích
- 1981 – 1990 soudkyně Krajského soudu v Bratislavě
- 1991 – dodnes - soudkyně občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SR
- 1999 – dodnes - předsedkyně senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SR, podílející se na výběru zásadních rozhodnutí k publikaci
- 2005 – 2010 místopředsedkyně Nejvyššího soudu SR
- 2014 – dodnes - předsedkyně Nejvyššího soudu SR

Před pětadvaceti lety došlo k rozdělení České a Slovenské federativní republiky. V roce 1993 se tak začala psát historie dvou suverénních samostatných států. Současně obě republiky začaly každá samostatně formovat své právní systémy. Předsedkyně Nejvyššího soudu Slovenské republiky JUDr. Daniela Švecová při té příležitosti poskytla čtvrtletníku AEQUITAS rozhovor na téma aktuální spolupráce Nejvyšších soudů České a Slovenské republiky.

Vážená paní předsedkyně, jak složité bylo po roce 1993 pro samostatné suverénní státy Českou a Slovenskou republiku pokračovat odděleně ve formování základních atributů právního státu?

Ak chceme hovořit o 25 ročnej histórii dvoch zvrchovaných štátov, musíme sa vrátiť ešte do čias federácie. Po novembri 1989 stála naša spoločnosť na prahu novej éry svojho politického a spoločenského vývoja. Museli sme koncentrovať silu a urobiť všetky potrebné kroky na obnovu demokracie a vybudovanie demokratického právneho štátu.

Čo sa týka súdneho systému, stáli sme pred nesmierne náročnou úlohou, a to zadefinovať a prijať novú úpravu postavenia, organizácie a činnosti súdov ako orgánov úplne nezávislých a nestranných. Stáli sme na začiatku zrodu nezávislého súdnictva, ktoré bolo koncipované ako tretia moc v štáte. Spoločne sme zvládli zabezpečenie riadneho chodu súdnictva, ale aj integráciu Českej a Slovenskej Federatívnej republiky do európskych právnych štruktúr. Vytvorili sme podmienky, na ktorých mohli po roku 1993 stavať nástupnícke štáty, teda Slovenská a Česká republika, čo považujem za mimoriadne dôležité.

Česká republika i Slovenská republika, pretože pred 25 lety začaly psát každá svoji vlastní historii, se i dnes v mnohém navzájem inspirují. Jak vnímáte tuto vzájemnou inspiraci konkrétně v justici?

Roky spolužitia v jednom štáte tak ľahko nevymažete a verím, že drvivá väčšina z nás ani vymazať nechce. Sme previazaní historicky, kultúrne, spoločensky. Tento fenomén možno pozorovať aj v oblasti justície a súdnictva. Napriek tomu, že pri kreovaní súdnej moci a legislatívy oboch krajín boli odlišnosti, cítiť v nich veľkú mieru podobnosti a vzájomnej inšpirácie. Dovolím si tvrdiť, že vzťahy a spolupráca s Českou republikou, a to aj v oblasti justície, sú nadštandardné.

Hodnotíte v tom kontextu jako nadstandardní i vztahy obou nejvyšších soudů?

Spolupráca Najvyšších súdov Slovenskej a Českej republiky je úspešný príbeh. Za seba môžem hodnotiť najmä spoluprácu od roku 2015, keď 22. januára nastúpil do funkcie predsedu Najvyššieho soudu Českej republiky profesor Pavel Šámal. Stalo sa tak len tri mesiace po tom, ako ma do funkcie predsedníčky Najvyššieho soudu Slovenskej republiky vymenoval prezident Slovenskej republiky. Priestor, ktorý sa nám obmenou na postoch predsedov najvyšších súdov oboch krajín otvoril, sme využili mimoriadne intenzívne od začiatku našich funkčných období. Medzinárodnú spoluprácu sme postavili najmä na tom, čo nás spája. I keď v oblasti legislatívy oboch krajín sú viaceré odlišnosti, v konečnom dôsledku problémy, ktoré riešime sú podobné a v mnohých oblastiach dokonca zhodné. Navyše za veľkú výhodu pri rozvoji spolupráce sa dá považovať absencia jazykovej bariéry medzi našimi krajinami.

JUDr. Daniela Švecová na konferenci Závaznost soudních rozhodnutí, pořádané Nejvyšším soudem, červen 2017, Brno

Vzpomenete si na první pracovní setkání s předsedou Nejvyššího soudu Pavlem Šámalem?

Samozřejmě. Odborné poznatky sme si mali možnosť vymeniť už v úvode našich funkčných období v septembri 2015, a to pri príležitosti zasadnutia Stálej konferencie predsedov najvyšších súdov Slovenska, Česka, Maďarska, Poľska, Chorvátska a Slovinska. Ako predsedajúca krajina Vyšehradskej skupiny sme vtedy zvolili mimoriadne aktuálne témy, a to Azylové právo a Rekodifikácia občianskeho práva. Prejav profesora Šámala v panelovej diskusii samozrejme nechýbal a vnímala som ho ako mimoriadny prínos k celej problematike.

Zmiňujete rekodifikaci civilních procesních předpisů. Občanskoprávní agenda je Vám přitom nejbližší, protože se jí soustavně věnujete i jako soudkyně. Můžete ve zkratce shrnout její základní rysy na Slovensku a praktický význam uskutečnené rekodifikace pro každodenní rozhodovací činnost soudů?

Treba povedať, že rekodifikáciou si prešli obe krajiny. Česká republika rekodifikovala hmotnú stránku občianskeho práva, my sme sa pustili do rekodifikácie procesného občianskeho práva. Z môjho pohľadu išlo o mimoriadne odvážny krok, keď sa postupne Občiansky súdny poriadok nahradil novými procesnými poriadkami, a to Civilným mimosporovým poriadkom, Civilným sporovým poriadkom a Správnym súdnym poriadkom. Ambíciou týchto zmien bolo predovšetkým zrýchlenie civilného konania. Nové procesné poriadky zaviedli zmeny do všetkých súdnych inšancií, ktoré sa postupne vyrovnávajú s mnohými otázkami, a to najmä v súvislosti s novým nastavením dovolacieho konania. Až na základe aplikačnej a ustálenej súdnej praxe budeme vedieť tento krok, teda zmenu legislatívy adekvátne vyhodnotiť.

Z môjho pohľadu však bola táto zmena nevyhnutná a som presvedčená, že bude smerovať, a už dnes smeruje, ku skracovaniu dĺžky súdnych konaní. Treba ale pripomenúť, že z hľadiska výkladu zákona a aplikačnej praxe môžu vzniknúť určité problémy. Tým sa samozrejme otvára širší priestor pre najvyšší súd, ktorého prvoradou úlohou je práve zjednocovacia činnosť, ak sú pre to splnené zákonné predpoklady.

Pokud se zastavíme u délky soudních řízení, nedávno zveřejněná zpráva Evropské komise 2018 EU Justice Scoreboard konstatuje, že přibližně v polovině států Evropské unie trvá soudní řízení ve věcech občanskoprávních a obchodních sporů příliš dlouho. Jak je na tom Slovenská republika?

Iste, v tejto oblasti má svoje problémy aj Slovenská republika. Ide najmä o dĺžku súdnych konaní na súdoch prvého stupňa. Čo sa týka občianskoprávnej agendy, nie je to tak dávno, čo musel problém neprimeranej dĺžky súdnych konaní riešiť aj Najvyšší súd SR. V roku 2013 bola priemerná dĺžka súdnych občianskych konaní na Najvyššom súde približne 230 dní. Občianskoprávne kolégium bolo enormne zaťažené hromadnými podaniami prevažne nebankových subjektov. Situácia bola neudržateľná a v roku 2015 som pristúpila k opatreniu, ktoré mnohí v tom čase označovali za mimoriadne odvážne. Hromadné podania sa v rozvrhu práce Najvyššieho súdu pomerne rozdelili medzi všetky štyri kolégia Najvyššieho súdu. Dnes sa tento krok ukázala ako správny a priemerná dĺžka súdnych občianskych konaní za rok 2017 je 94 dní.

Nejvyšší soud Slovenské republiky má čtyři kolegia. Jak jsou na tom s délkou řízení další z nich?

Už dnes sme na Najvyššom súde v porovnaní s rokom 2014, keď som nastúpila do funkcie predsedníčky, zrýchlili dĺžku súdnych konaní o takmer 55 percent, čo je skutočne zásadný posun. Súdny musia jednoznačne pracovať rýchlejšie, efektívne a transparentne. Tak, aby to v prvom rade pocítil občan. Z pohľadu občana je jedným z najdôležitejších kritérií fungovania súdov to, či je vec rozhodnutá správne a spravodlivo. Samozrejme, aj dĺžka súdneho konania je z hľadiska vierohodnosti justície v očiach verejnosti veľmi dôležitá. Stále platí, že neskoro poskytnutá spravodlivosť je spravodlivosť odmietnutá, a preto je mojou absolútnou prioritou skrátiť dĺžku súdnych konaní.

Zmínili jste důvěru občanů v soudní systém. Občas slyšíme, v České republice i na Slovensku, že v tomto ohledu má justice ještě rezervy. V čem je vidíte Vy?

Nehovorila by som o zásadných rezervách. Som presvedčená, že obe krajiny od roku 1993 urobili v tomto smere kus práce. O ľudí a ich dôveru je však potrebné neustále bojovať. Musíme im za každých okolností dávať jasný signál, že súdy pracujú pre nich, že našou základnou úlohou je ochrana ich práv a slobôd. V dnešnej vypätej spoločenskej atmosfére, keď sa otvorene hovorí o korupcii v justícii, považujem tento aspekt za mimoriadne dôležitý. Možno sa zdá, že to s dôverou nesúvisí, ale aj to je jeden z dôvodov, prečo sa snažíme po rokoch konečne vyriešiť otázku vlastného sídla Najvyššieho súdu SR. Zdieľanie spoločných priestorov s ministerstvom spravodlivosti môže totiž negatívne ovplyvniť vnímanie nezávislosti súdnej moci na moci výkonnej. V neposlednom rade, keď hovoríme o dôvere, musíme hovoriť aj o vzťahoch medzi súdmi a médiami. Som presvedčená, že médiá majú v spoločnosti veľmi dôležitú úlohu a zaslúžia si našu pozornosť. V dnešnej dobe, keď sú informácie a fakty často predmetom rôznych interpretácií, sú relevantné médiá dôležitejšie než kedykoľvek predtým.

Sú to práve novinári, ktorých úlohou je informovať o aktuálnom dianí a dopĺňať mimoriadne dôležité súvislosti, a to aj z oblasti justičného prostredia. Na Najvyššom súde sa riadime v oblasti komunikácie pravidlom, že neexistuje taká otázka novinára, na ktorú by sme neodpovedali. Myslím, že aj toto je jasný signál, že prácu relevantných médií si vážime a prácu novinárov považujeme za nesmierne dôležitú. Verím, že týmto prístupom prispejeme k tomu, že novinári budú informovať objektívne a najmä slobodne. Slobodu tlače považujem za jeden zo zásadných aspektov demokratických princípov. V čase, keď sa v celosvetovom, ale aj regionálnom meradle nahlas hovorí o tlaku na novinárov zo strany vlád a podnikateľského prostredia, musíme urobiť všetko preto, aby sloboda médií zostala nedotknutá.

Vámi zmiňovaná nadstandardní spolupráce obou našich nejvyšších soudů bude letos v listopadu potvrzena také společně pořádanou mezinárodní konferencí u příležitosti 100. výročí zřízení Nejvyššího soudu státu Československého. Co osobně od této konference očekáváte?

Konferenciu považujem za utvrdenie nadštandardných vzťahov nielen medzi dvomi najvyššími súdmi, ale aj medzi dvomi národmi, ktoré majú spoločnú históriu. Rok 1918 bol z tohto pohľadu prelomový, a to tak vznikom republiky ako aj vytvorením Najvyššieho súdu Československej republiky. Pri príležitosti 100. výročia našej spoločnej histórie bude rezonovať téma „Najvyššie súdy v meniacej sa dobe“. Téma dokonale odzrkadľuje komplexné úvahy dnešnej spoločnosti o smerovaní najvyšších súdov, ich postavení, kompetenciách a fungovaní. Pôjde o najvýznamnejšie súdne fórum slovenskej a českej justície v roku 2018.

JUDr. Daniela Švecová při podpisu do pamětní knihy Nejvyššího soudu, leden 2018, Brno

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Na tomto místě pravidelně informujeme o pokračující stavbě kancelářské budovy, která kromě jiného přinese Nejvyššímu soudu sto nových sto kancelářských míst, důstojné zázemí pro knihovnu, archiv a také moderní multifunkční sál. V podzemí projekt počítá se zbudování dvacítky parkovacích míst. Fotografie z konce června 2018 dokumentuje, že budování přístavby Nejvyššího soudu v Bayerově ulici přechází do další fáze. Dodavatelská firma Zlínstav, a.s. vyhloubila jámu, kde vzniknou tři podzemní patra nové administrativní budovy, aktuálně započaly proto práce na opěrných zdech, budování základové desky a přípravě pro budoucí napojení jednotlivých sítí. Termín dokončení stavby je nyní, s ohledem na různé komplikace, které její budování doposud provázely a byly popsány v předchozích vydáních AEQUITAS, stanoven na 13. února 2019.

ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU - 2/2018

Verze: elektronická, formát PDF

Redakce: Mgr. Petr Tomíček - vedoucí redaktor, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Dušan Sulitka, Bc. Monika Němcová

Fotografie: soukromý archiv JUDr. Roberta Fremra, Archiv města Brna, soukromý archiv Nejvyššího soudu Slovenské republiky, soukromý archiv JUDr. Pavla Malého, Mgr. Petr Tomíček, Ing. Jiří Sláma, Ing. Petr Knötig – archiv Nejvyššího soudu

Redakční rada: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. – předseda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Vladimír Kůrka, JUDr. František Púry, Ph.D.

Grafické zpracování: Dominik Martin

Registrace: AEQUITAS ISSN 2570-572